

ادامه تحصیل در خارج از ایران، چرا و چگونه؟

شورش شافعی

دانشگاه ایالتی واشنگتن، ایالات متحده آمریکا

shafei@wsu.edu

در مقاله حاضر، ابتدا سعی می شود با بیانی مختصر به نقاط مثبت استفاده از ظرفیت سایر کشورها برای تربیت دانشجویان ایرانی اشاره شود و در ادامه شرایط و مدارک لازم برای اقدام جهت دریافت پذیرش توضیح داده شود.

امروزه و به علل گوناگون از جمله نیاز روزافزون کشورها به افراد متخصص، علاقه به ادامه تحصیل در سطح کارشناسی ارشد و دکترا در دانشجویان سراسر دنیا و از جمله ایران وجود دارد. با این وجود در کشور ما و همچنین در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، به دلایلی مانند تعداد زیاد علاقمندان ادامه تحصیل و ظرفیت کم دانشگاهها، و یا کمبود امکانات از جمله در برخی از رشته های تجربی، بسیاری ادامه تحصیل در خارج از کشور را به عنوان استفاده از ظرفیتهای خالی سایر کشورها جهت نیل به این هدف مورد بررسی قرار می دهند. با وجود آنکه به نظر می رسد در کشورهایی مانند چین و هند این مساله به عنوان راه حلی مفید برای تربیت عده ای از نسل متخصص آینده مورد توجه قرار گرفته است^۱، متأسفانه به دلایلی از جمله عدم وجود اطلاع عمومی از این امکان و قوانین بعضاً سختگیرانه، نه تنها آمار دانشجویان ایرانی مشغول به تحصیل در موسسات علمی دنیا بسیار پایین است، بلکه عدم وجود همکاری مناسب و اطلاع رسانی و آگاهی بخشی دقیق و شفاف از طرف سازمانهای مسئول نیز مزید بر علت شده است تا عده ای از این آب گل آلود ماهی بگیرند و با دریافت پولهای کلان از دانشجویان به اموراتی بپردازند که انجام آنها به شرط داشتن اطلاعات کافی برای خود دانشجو به سادگی امکان پذیر است. برای آن عده که خود شخصا برای دریافت پذیرش از دانشگاههای خارجی اقدام می کنند، همواره سوالهایی مانند برای کدام دانشگاه یا کدام کشور اقدام کنیم، چه مدارکی لازم است، چه تاریخی باید اقدام کرد، در چه شرایطی می توان اجازه خروج از کشور را گرفت (برای آن دسته که خدمت سربازی خود را نگذرانده اند) و وجود دارد. دانشجو هنگامی به پاسخ این پرسشها می رسد که خود تک تک این مسائل را آزموده و یا از تجربیات دوستان نزدیک استفاده کرده باشد که این مساله باعث هدر رفتن وقت و منابع مالی-که اکثراً خانواده دانشجو آن را تامین می کند- و ایجاد سردرگمی است، برای همه افراد امکان پذیر نیست و به دلیل امکان هر نوع اشتباهی راه حل مطمئنی به حساب نمی آید. مجموع این عوامل در نهایت می تواند باعث از دست رفتن فرصت موجود شود. در همین راستا و در غیاب اطلاعات کافی و جامع، بر آن شدم تا تجربیات شخصی خود را در اختیار علاقمندان قرار دهم.

در مطلب حاضر سعی می شود تا با بیانی ساده، شرایط و مدارک اخذ پذیرش از دیگر کشورها برای ادامه تحصیل آن عده از دانشجویانی تشریح شود که امکان ادامه در داخل ایران را نیافته اند و یا علاقمند به کسب تجربه متفاوت تحصیل در خارج هستند. تاکید بر این نکته ضروری است که نگارنده این مطالب، به هیچ وجه علاقه ای در بهتر یا مفید تر نشان دادن تحصیل در خارج از کشور به نسبت داخل را ندارد.

الف) چرا؟

در اینجا لازم می دانم که دلایل خود از نگرش این مطلب را به صورت مبسوط تری بیان کنم.

دلیل اول ظرفیت کم دانشگاههای با کیفیت مناسب برای تربیت دانشجویان به خصوص در رده های کارشناسی ارشد و دکترا در ایران

* تمام اطلاعات آماری اشاره شده در متن از گزارش جدید انستیتو فیزیک آمریکا اخذ شده است www.aip.org/statistics

است. در اینجا لازم است دو مقوله را به طور کامل از هم تفکیک کنیم. کیفیت دانشگاه و کیفیت اساتید و دانشجویان یک دانشگاه. با وجود آنکه این دو در ارتباط تنگاتنگی هستند، در این مورد و با استناد به مطالبی که در زیر خواهد آمد تفکیک پذیرند.

در اینجا منظور از کیفیت دانشگاه، توانایی محیط دانشگاه به عنوان یک کل در فراهم ساختن فضایی راحت و مطمئن برای استاد و دانشجو در پرداختن به امر آموزش و تحقیق است. در اختیار داشتن فضای مناسب آموزشی با امکانات حداقلی، کتابخانه و امکان استفاده از مجلات علمی روز، سیستم مرتب اطلاع رسانی در مورد تمامی امور (از خرید کتاب جدید تا تعمیر سیستم حرارتی!)، وب سایت به روز شده و کارآمد، برگزاری هر از چندگاه سمینارها و یا حتی سخنرانیهای کوچک علمی، انتشار روزنامه دانشگاه، رعایت حرمت استاد و دانشجو و است. عمدتاً بر اساس چنین معیارهایی است که دانشگاههای ما در رده بندیهای جهانی هیچگاه رتبه ای در شان خود نمی یابند.

در بحث توانایی های اساتید و دانشجویان ایرانی، تردیدی نیست که نظام آموزشی ما با همه کمبودها به دلیل وجود اساتید کارآمد و دانشجویان نخبه و علاقمند از بهترین نظامهای آموزشی است. کیفیت تحصیلی بالای دانشجویان ایرانی در دانشگاههای خارج مویده و گواهی بر این امر است. بدیهی است مشکلاتی مانند تامین مالی و تعداد بالای واحدهای مکلفی اساتید، هزینه سنگین تجهیزات آزمایشگاهی و یا اشتراک سالانه مجلات علمی، محدودیت امکان شرکت در کنفرانسها و سمینارهای علمی بین المللی و دلایلی نظیر آن از این کیفیت به طرز محسوسی کاسته است. با این وجود حضور اساتید و دانشجویان ایرانی در تمامی زمینه های علمی در خارج از کشور همواره گرامی داشته می شود و دانشجویان ایرانی همواره از اقبال مساعد مراکز علمی برخوردارند چنانچه به نظر می رسد اگر رده بندی بر اساس توانایی علمی استاد و دانشجو صورت بگیرد نیروی علمی ما جایگاه در خور توجهی را به خود اختصاص خواهد داد. بنابراین عدم در اختیار داشتن فضای آموزشی کافی - به معنایی که در بالا اشاره شد - این انگیزه را ایجاد می کند تا از ظرفیتهای خالی سایر کشورها به نفع آموزش ایرانی متخصص استفاده شود.

دلیل دوم امکان به دست آوردن شغل مناسب برای این دانشجویان فارغ التحصیل است. بسیاری از آنان، در صورت آنکه پس از اتمام تحصیلات فرصت شغلی مناسب را در ایران به دست نیاورند امکان یافتن کار در کشور محل تحصیل خود را دارند. در این مطلب شکی نیست که مناسب ترین حالت، امکان استفاده از تخصص و توانایی فرد در داخل از کشور است اما چنانچه به هر دلیل این امکان فراهم نشود، می توان از موقعیت شغلی در جاهای دیگر استفاده کرد. این مطلب امکان مهمی را نیز برای دانشجویان داخل ایجاد می کند. برای مثال امروزه، تعداد بسیاری از دانشجویان هندی که در داخل آن کشور به تحصیل یا کار مشغولند دوره های پسا دکتری خود را با اساتید هندی می گذرانند که در امریکای شمالی فعالیت می کنند.

سوم، امکاناتی است که دانشگاههای خارجی می توانند در اختیار ما قرار دهند؛ برای مثال حمایتهای مالی از دانشجو به هنگام تحصیل. برای توضیح این مطلب تنها به بیان شیوه تامین هزینه های مالی دانشجویان به هنگام تحصیل می پردازم. در قریب به اتفاق موارد هزینه های تحصیلی و معیشتی از راههای زیر تامین می گردد:

Fellowship: تمام هزینه های دانشگاه از طرف خود دانشگاه پرداخت می شود. ضمناً بقیه هزینه ها با پرداخت حقوق ماهانه به دانشجو تامین می شود. Fellowship معمولاً برای سال اول یا دو سال اول تحصیل اعطا می شود و در اکثر موارد به دانشجویان توانایی داده می شود که دانشگاه از بازدهی علمی آنها مطمئن باشد.

Teacher Assistant: هزینه های دانشگاه از طرف دانشگاه پرداخت می شود و ماهانه به دانشجو حقوق تعلق می گیرد. در عوض دانشجوی تحصیلات تکمیلی مثلاً در دو سال اول به اداره و تدریس در آزمایشگاه یا حل تمرین در کلاس درس می پردازد و در سالهای دیگر به استاد تنها در اموری مانند رفع اشکال یا تصحیح تکالیف و ورقه های دانشجویان کمک می کند.

Research Assistant: امکان دیگر که تقریباً از سال دوم تا سوم به بعد امکان پذیر می شود کار تحقیقاتی است. پس از آنکه دانشجو استاد راهنما و موضوع تحقیقاتی خود را انتخاب می کند به عنوان دستیار تحقیقاتی از استاد راهنمای خود حقوق می گیرد. هزینه دانشگاه را نیز خود دانشگاه متقبل می شود.

بدین ترتیب دانشجویان عملاً نه تنها برای زندگی و تحصیل هزینه ای نمی پردازد بلکه به تحصیل وی به عنوان شغلی نگریسته می شود که هزینه های وی را در سطح معقولی تامین می کند.

از امکانات دیگر، برخورداری دانشجویان از فضایی جدید و خلق تجربه های علمی نو با افراد متفاوت، تسلط بر زبان انگلیسی، امکان استفاده از امکانات آموزشی و پژوهشی دانشگاه مقصد، امکان دریافت بورسهای مختلف تحصیلی از طرف موسسات و مراکز علمی مختلف - بورسی که در کشور ما وجود خارجی ندارد- و شرکت در مجامع علمی بین المللی است.

با تمام این تفصیلات بنابر آمار انستیتو فیزیک امریکا تعداد دانشجویان شاغل به تحصیل ایرانی در رشته فیزیک، از تعداد دانشجویان پاکستانی در همین رشته کمتر است! که این را می توان به بی اطلاعی از فرصتهای تحصیلی در خارج، قوانین سخت خروج از کشور و عدم آشنایی بسیاری از دانشجویان به زبان انگلیسی ارتباط داد.

با امید به آنکه این مقدمه، نگرش مثبتی را در مورد فواید استفاده از امکانات سایر کشورهای جهان برای تربیت ایرانی متخصص به وجود آورده باشد در ادامه به بیان اهم مدارکی می پردازم که برای اقدام برای دریافت پذیرش به آنها نیاز است. پیش از آغاز تاکید مجدد بر این نکته لازم است که به مانند هر موضوع دیگری، مساله ادامه تحصیل در خارج نیز توأمان می تواند دارای پیامدهای مثبت و منفی باشد که ذکر آنها در این مطلب که هدف اصلی آن چیز دیگری است نمی گنجد.

ب) چگونه؟

مدارک لازم

با وجود آنکه ممکن است دانشگاههای مختلف مدارک مختلفی را از شما بخواهند، تعدادی از مدارک تحصیلی برای تمام دانشگاهها عمومیت دارد. در زیر به آنها اشاره می کنیم:

معدل دوره کارشناسی و اهمیت آن

باید در نظر داشته باشید که معدل دوره کارشناسی شما از مهمترین معیارها برای هر دانشگاهی برای قضاوت در مورد شماست. هر چند با هر نوع معدلی امکان گرفتن پذیرش از دانشگاههای خارجی را دارید اما در نظر داشته باشید داشتن معدل خوب تا حد بسیار زیادی تعیین کننده است. اگر معدل خوبی ندارید سعی کنید نمره خوبی از امتحان GRE بگیرید.

GRE یا Graduate Record Examination

این امتحان به دانشگاهها فرصت می دهد ارزیابی استاندارد از سطح توانایی های علمی شما داشته باشند. نمره این امتحان برای برای دانشگاههای امریکای شمالی (امریکا و کانادا) تقریباً الزامی است. اگر از دانشگاهی هستید که در خارج از کشور آنچنان شناخته شده نیست و یا معدل خوبی ندارید، نمره GRE تعیین کننده است. شما باید دو نمره از این امتحان داشته باشید: نمره امتحان موضوعی (Subject) و نمره امتحان عمومی (General). در امتحان موضوعی توانایی شما در سطح لیسانس رشته تحصیلی اتان سنجیده می شود. برای مثال اگر رشته شما فیزیک است شما باید به تعداد مشخصی تست فیزیک در حد دو سال اول لیسانس جواب دهید. اما امتحان عمومی امتحان ریاضیات مقدماتی و زبان - لغت، دستور زبان و درک متن - است. ممکن است بعضی از دانشگاهها فقط یکی از دو نمره را از شما بخواهند. اطلاعات کامل را می توانید از سایت www.ets.org در قسمت GRE ببینید.

سوابق علمی (Curriculum Vitae یا Resume)

CV خلاصه فعالیت های علمی شماست که می تواند شامل مشخصات موسسات و دانشگاههایی که در آن به تحصیل مشغول بوده اید، تجربیات کار آزمایشگاهی، انتشار مقاله و یا کتاب، حضور یا سخنرانی در سمینار، کنفرانس و یا کارگاههای آموزشی، زبان برنامه نویسی یا نرم افزارهای علمی که با آنها آشنایی دارید و همچنین زمینه های تحقیقاتی که به آنها علاقمندید باشد. لطفاً در نوشتن سوابق خود دقت کنید چون

به دقت از طرف کمیته ای که مدارک شما را بررسی می کند مورد مطالعه قرار می گیرد. اگر تاکنون چنین تجربه ای نداشته اید می توانید چند نمونه CV در سایتهای اینترنتی بیابید.

در اینجا تذکر یک نکته ضروری است. اگر CV دانشجویان خارجی را دیده باشید حاوی اطلاعاتی مانند بورس یا جوایزی است که دانشجوی دریافت داشته است. به علت آنکه غیر از جشنواره خوارزمی ما در ایران جشنواره، جایزه، بورس و ... معتبری نداریم سعی کنید نقاط دیگر CV خود را تقویت کنید. حتی در صورت امکان غلو کنید. (از دروغ پرهیزید!!)

ریز نمرات ترجمه شده فارسی و انگلیسی رسمی

مدارکی مانند معدل یا به طور کلی ریز نمرات شما باید به دو صورت فارسی و انگلیسی تایید شده از طرف وزارت علوم، به دانشگاه مقصد ارسال شود. مشکل در اینجاست که طبق قوانین ایران ریز نمرات تایید شده فقط در شرایط خاصی در اختیار دانشجوی قرار می گیرد که آن هم پس از تسویه حساب کامل با دانشگاه محل تحصیل است. برای تسویه حساب شما باید فارغ التحصیل باشید و از آنجایی که بسیاری از دانشجویان در حین تحصیل اقدام می کنند برای آنها ایجاد مشکل می شود. چاره آن است که با دانشگاه مقصد تماس حاصل کنید و شرایط را برای آنها توضیح دهید. یک نسخه از ریز نمرات غیر رسمی خود را نیز برای آنها بفرستید و در مکاتبه اشاره کنید که به محض فارغ التحصیلی ریز نمرات رسمی را نیز خواهید فرستاد. این روش در اکثر اوقات جواب می دهد. در غیر این صورت با افراد ذی ربط مانند معاونت آموزشی دانشگاه خود مشورت کنید.

نمره آزمون زبان

اکثر دانشگاهها هم نمره تافل و هم نمره سایر آزمونها مانند IELTS را می پذیرند. تافل بیشتر در دانشگاههای امریکا و IELTS در دانشگاههای کانادا و استرالیا جزو مدارک درخواستی است. دقت کنید آزموننی که انتخاب می کنید به دانشگاه و کشوری که برای آن اقدام می کنید ارتباط دارد. اکثر دانشگاهها نمره هر دو آزمون زبان را می پذیرند اما درصد نمره ای که باید در هر آزمون بگیرید از دید دانشگاههای کشورهای مختلف متفاوت است. به عنوان مثال اگر حداقل نمره تافل در یک دانشگاه امریکایی ۵۵۰ باشد همین دانشگاه ممکن است برای IELTS حداقل نمره ۷ را تعیین کند. برای کسانی که با نمرات تافل و IELTS آشنایی دارند واضح است که اخذ نمره ۵۵۰ تافل بسیار آسانتر از نمره ۷ در IELTS است.

توصیه نامه (Letter of Recommendation)

نامه یا فرم کامل شده ای است از طرف استادی که شما را می شناسد حاوی اطلاعاتی در مورد ارزیابی استاد از توانایی های علمی و تحقیقاتی شما. بعضی از دانشگاهها از شما نامه می خواهند و برخی دیگر فرم آماده دارند که از وبسایت آنها قابل بارگذاری (Download) است. توصیه نامه از پارامترهای مهم در بررسی مدارک شماست. در تهیه آن به نکات زیر توجه کنید: برای هر دانشگاه، معمولا شما به سه توصیه نامه از طرف سه استاد نیاز دارید. ۲- سعی کنید از توصیه نامه هر استاد چند عدد (اصل) با امضای استاد داشته باشید تا هر بار به آنها مراجعه نکنید (نسخه زیراکس شده پذیرفته نمی شود) ۳- دانشگاهها بیشتر تمایل دارند تا توصیه نامه مستقیما از طرف استادی که آن را می نویسد به مقصد آنها پست شود.

تشریح علاقه و انگیزه (Statement of Purpose)

بعضی از دانشگاهها، خصوصا دانشگاههای اروپایی از شما می خواهند که در یک تا دو صفحه دلایل علاقمندی خود به رشته و همچنین دانشگاهی که اقدام کرده اید را بیان کنید. هر چقدر متن روانتر باشد موثرتر خواهد بود. به همین دلیل توصیه می شود چند نمونه را روی اینترنت ببینید و از کمک کسانی که به انگلیسی آشنایند استفاده کنید. بر اساس تجربیات شخصی این نوع مدرک برای دانشگاههای اروپایی اهمیت بیشتری دارد ضمن آنکه تعداد زیادی از دانشگاهها اصولا از شما چنین چیزی را نمی خواهند.

هزینه بررسی مدارک (Application Fee)

قریب به اتفاق دانشگاههای امریکای شمالی، استرالیا و عده قلیلی از دانشگاههای اروپایی، از شما می خواهند که برای بررسی مدارکشان هزینه ای پرداخت کنید. این هزینه را باید با کارت اعتباری یا چک پردازید. بهتر است از آشنایان خود در خارج از کشور بخواهید به شما کمک کنند. (البته به شرط آنکه سریعا پول را به آنها پس بدهید!) دقت کنید پرداخت این مبلغ مهم است و بدون پرداخت آن مدارک شما بررسی نخواهد شد.

در پایان، لازم می دانم تذکر دهم که لازم نیست همه مدارک خود را آماده داشته باشید بلکه می توانید آنها را در یک بازه زمانی آماده کنید و بفرستید. تنها کافی است قبل از آخرین زمان ممکن برای اقدام (Deadline) که برای هر دانشگاهی متفاوت از دیگری است، فرم ثبت نام را (online) پر کنید و هزینه بررسی مدارک خود را پردازید. تا زمانی که نوبت بررسی مدارک شما برسد شما حداقل چند هفته فرصت دارید. (با وجودیکه دانشگاهها از بیان این مطلب خودداری می کنند.)

در بخش بعدی سعی خواهم کرد پارامترهای مهم برای انتخاب دانشگاه، چگونگی یافتن اطلاعات مورد نیاز در سایت دانشگاه مورد نظر و فرآیند لازم قبل و بعد از دریافت پذیرش را شرح دهم.

بخش دوم

۱- انتخاب دانشگاه

الف) انتخاب کشور مقصد؟

بر اساس تجارب شخصی، به ترتیب اولویت، کشورهای زیر پیشنهاد می شود:

امریکا: با بیش از ۳۰۰۰ دانشگاه فعال و نیاز روز افزون به دانشجوی خارجی یا به عبارتی بین المللی (International) در صدر این کشورها جای می گیرد. امکانات مالی دانشگاههای امریکا بسیار بیشتر از دانشگاههای سایر کشورهاست. همینطور، امکان استفاده از مراکز علمی در سراسر این کشور، کنفرانسها و کارگاههای (Workshop) علمی آموزشی، امکان دسترسی به عده ای از بهترین اساتید فن دنیا، نظام آموزشی بسیار منظم و ... از جمله دلایلی است که این کشور را برای بسیاری از علاقمندان ادامه به تحصیل در صدر فهرست کشورها قرار می دهد.

کانادا و استرالیا: هر دو کشور از دانشگاههای بسیار خوبی برخوردارند. البته تعداد دانشگاههای با کیفیت بالای این دو کشور در مقایسه با امریکا ناچیز است اما در هر صورت دارای دانشگاههای معتبر با شرایط نسبتا مشابهی هستند. کانادا به دلیل نزدیکی به امریکا و امکان بالقوه تر دانشگاههای این کشور برای استفاده از محیط علمی کشور همسایه خود در رده دوم قرار می گیرد. نکته مثبت استرالیا و کانادا به نسبت امریکا، امنیت بالای زندگی در این دو کشور است.

اروپا: در این رده کل کشورهای اروپایی قرار دارند که هم به نسبت ظرفیتهای پذیرش دانشجو و هم از لحاظ توانایی مالی دانشگاهها پس از دو مورد قبلی قرار دارند. لازم به ذکر است این بررسی کلی است چرا که دانشگاههایی مانند آکسفورد در انگلستان همواره در رده بهترین مراکز آموزشی دنیا قرار داشته اند.

ب) انتخاب دانشگاه؟

این کار به سادگی امکان پذیر است. در گوگل عباراتی مانند "University Ranking" را جستجو کنید. بدین وسیله می توانید به چند لیست که در آنها دانشگاههای مختلف دنیا با ذکر مشخصات رتبه بندی شده اند را پیدا کنید. در مورد انتخاب لیست نگران نباشید، اکثر آنها مشابه هم هستند.

قدم بعدی آن است که شرایط خود را ارزیابی کنید. کمتر دانشجویی است که علاقمند نباشد تا تحصیلات خود را در هاروارد ادامه دهد، اما همه این امکان را نمی یابند. پس سعی کنید درک درستی از شرایط (نمرات و سایر مدارکی که بر اساس آنها قضاوت بر روی شما صورت خواهد گرفت) داشته باشید تا بر اساس آنها بتوانید از لیست انتخاب کنید. برای مثال اگر شرایط متوسطی دارید از رده ۵۰ یا ۸۰ به بعد لیست شروع به مطالعه دانشگاهها کنید. یقین داشته باشید غیر از دانشگاههایی که شما می شناسید، دانشگاههای دیگری نیز هستند که می توانند به شما آموزش و خدمات بسیار خوبی ارائه دهند، در حالیکه شما ممکن است هنوز از وجود آنها مطلع نباشید!

از مکانی که در لیست انتخاب می کنید، شروع به پیدا کردن وبسایت دانشگاهها کنید. ساده ترین کار جستجوی نام دانشگاه در موتورهای جستجو مانند گوگل است. پس از وارد شدن به سایت دانشگاه، باید اطلاعات زیر را بیابید: مشخصات کلی دانشگاه، آیا رشته شما در آن دانشگاه در حد دکترا وجود دارد؟، اساتید و افراد شناخته شده دانشگاه، هزینه اقدام (Application Fee)، مدارک لازم، حداقل نمره ای که دانشگاه مقصد برای هر کدام از آزمونها می پذیرد چقدر است و آیا با نمره شما از آزمون مورد نظر همخوانی دارد و ... سعی کنید این اطلاعات را در فایل ذخیره کنید تا مجبور به دوباره کاری نباشید.

نکته بسیار مهم: به دقت اسامی تمامی دانشگاههایی را که انتخاب می کنید با لیست دانشگاههایی که مدرک آنها از طرف وزارت علوم مورد تایید است کنترل کنید تا در بازگشت از لحاظ تایید مدارک برای شما مشکلی به وجود نیاید. اگر دانشگاهی که به شما پذیرش می دهد مورد قبول وزارت علوم نباشد اساسا آنها پرونده شما را برای معرفی به سازمان نظام وظیفه جهت دریافت اجازه خروج از کشور (چنانچه هنوز خدمت سربازی خود را نگذرانده اید) بررسی نخواهند کرد. لیست تاییدی وزارت علوم شامل دانشگاههایی با سطح علمی از عالی تا خوب است و به شما کمک می کند گرفتار بسیاری از دانشگاههای بی کیفیت خارجی نشوید.

پ) این اطلاعات را از کدام قسمت از سایت دانشگاه بیابیم؟

امروزه اکثر دانشگاههای و موسسات علمی خارجی، خصوصا آنهایی که هر ساله تعدادی دانشجوی بین المللی جذب می کنند دارای وبسایتی کاملاً به روزی هستند که شما می توانید با کمی دقت و آشنایی به واژه های مورد نیاز اطلاعات لازم را از آنها کسب کنید. معمولاً برای یافتن مدارک مورد نیاز برای اقدام باید در بخشهایی مانند Admission یا Apply و یا عباراتی از این دست وارد شوید. اگر پیوند (Link) مستقیمی به این عبارات نیافتید می توانید در قسمت جستجوی سایت دانشگاه (Search) وارد شوید و به جستجوی این عبارات پردازید. ساختار وبسایت دانشگاهها بسیار شبیه به هم است و شما پس از مدتی به راحتی خواهید توانست اطلاعات مورد نیاز خود را بدست آورید. لینکهایی با عبارات زیر نیز می توانند به شما کمک کنند:

Application, Prospective Students (Future students), International Students, Admission Requirements (Admission Procedure), Dates and Deadlines, Scholarships and Finances.

همچنین در قسمت سوال و جواب (FAQ's یا Frequently Asked Questions) تعداد زیادی پرسش با پاسخ آنها موجود است که می تواند به کار شما بیاید.

در بقیه موارد و در شرایطی که احساس می کنید جواب سوال خود را به درستی نیافته اید با دانشگاه مورد نظر تماس بگیرید. تقریباً در تمام صفحات وب که شما جستجو می کنید می توانید پیوند Contact Us یا عباراتی مشابه را بیابید. با کلیک بر روی این عبارت به آدرس الکترونیکی قسمتی که می خواهید دسترسی پیدا می کنید.

به یاد داشته باشید قسمتی از مدارک خود را که آماده کرده اید قبل از آخرین تاریخی که دانشگاه آنها را از شما می پذیرد

(Deadline) برای آنها پست کنید (سعی کنید پیش از deadline به دست آنها برسد) و به صورت (Online) هم فرم ثبت نام (Application Form) را پر کنید. هزینه بررسی مدارک را فراموش نکنید، با این توضیح که تا می توانید برای دانشگاههایی اقدام کنید که از شما پول کمتری برای بررسی مدارک طلب می کنند.

۲- اقدامات لازم پس از درخواست پذیرش

پس از آنکه برای پذیرش اقدام کردید و کارهای لازم اولیه مانند پرکردن فرم ثبت نام و پرداخت هزینه بررسی مدارک را انجام دادید نوبت آن است که سعی کنید هر چه زودتر مدارک خود را تکمیل کنید. به یاد داشته باشید دانشگاه مقصد در زمان مشخصی مدارک شما را بررسی خواهد کرد و چنانچه تا زمان بررسی مدارکتان، آن را تکمیل نکرده باشید دوباره در نوبت بررسی قرار می گیرید که این مساله در بهترین حالت ممکن باعث طولانی شدن فرایند اخذ پذیرش شما می شود.

کار دیگری که باید در این مدت انجام دهید مکاتبه با اساتید دانشگاههاست. اساتید دانشگاه مورد نظر در رشته مورد علاقه خود را شناسایی کنید و با ارسال ای-میل خود را به آنها بشناسانید. تملق نگویید! خواهش نکنید! و یا خود را بزرگ جلوه ندهید. تنها سعی کنید به معرفی خود بپردازید تا قضاوت در مورد شما با شناخت بهتری صورت بگیرد.

۳- از دریافت پذیرش تا اجازه خروج

مهمترین کار پس از اخذ پذیرش از دانشگاه یا دانشگاههای خارجی آن است که با دانشگاه مبدا خود تسویه حساب کنید تا بتوانید قسمتی از مدارک ضروری مانند دانشنامه یا ریز نمرات رسمی خود را دریافت کنید. بنابراین اگر واحد مانده دارید یا هنوز دفاع نکرده اید (دانشجویان کارشناسی ارشد) هرچه زودتر به انجام این امور بپردازید. در این مدت و برای دریافت پاسپورت باید منتظر اقدام دانشگاه مقصد باشید تا برای شما مدارکی رسمی بفرستد تا بر اساس آن به شما اجازه خروج از کشور داده شود. به نکات زیر دقت کنید: اگر از بیش از یک دانشگاه پذیرش گرفته اید تکلیف خود را هر چه زودتر معین کنید. بر اساس قوانین ایران، مدارک شما فقط برای دانشگاهی بررسی می شود که شما به وزارت علوم معرفی کرده اید. شما نمی توانید با استفاده از مدارک پذیرش خود از دانشگاه X اجازه خروج از کشور بگیرید اما به دانشگاه Y بروید. این مساله برای اخذ ویزای کشورها نیز صادق است. اگر به اسم دانشگاه X ویزا بگیرید حتما باید پس از ورود به خاک آن کشور هم مقصد شما همان دانشگاه باشد. این مسئله فقط در ابتدای امر صادق است و شما بعدا می توانید از یک دانشگاه به دانشگاه دیگر انتقالی (Transfer) بگیرید.

الف) کسانی که اجازه خروج از کشور را ندارند.

برای کسانی که اجازه خروج از کشور را ندارند همانطور که اشاره شد دانشگاهی که به شما پذیرش داده است برای شما مدارک پذیرشتان را می فرستد که این مدارک در کشورهای مختلف اسامی گوناگون دارند برای مثال مدرک فرستاده شده از دانشگاههای امریکا I-20 نام دارد. شما پس از دریافت این مدرک باید آن را به وزارت علوم ببرید. در وزارت علوم برای شما پرونده ای تشکیل می شود و تقریبا در یک مهلت یک هفته ای پرونده شما بررسی می شود و چنانچه ۱- برای یک مدرک بالاتر اقدام می کنید (اگر کارشناسی هستید برای کارشناسی ارشد و دکترا و چنانچه کارشناسی ارشد هستید فقط برای دکترا اجازه خروج از کشور را دارید) و ۲- دانشگاه شما در لیست دانشگاههای مورد تایید وزارت علوم قرار دارد پرونده شما در دست اقدام قرار می گیرد. پس از تایید موارد فوق از طرف وزارت علوم به شما نامه ای رسمی برای دانشگاههایی که در آنها مشغول به تحصیل هستید یا بوده اید داده می شود مبنی بر آنکه شما مجاز به خرید (آزاد کردن) مدارک تحصیلی خود هستید. ضمنا بر طبق قانون شما باید وثیقه مالی نزد وزارت علوم قرار دهید. این وثیقه در سال ۱۳۸۶ برابر با ۱۵ میلیون تومان بود و به دو طریق قابل انجام است: ۱- مبلغ ۱۵ میلیون تومان به صورت نقد در حساب بانکی شما مسدود می شود. بانک به شما نامه ای در این خصوص می دهد که شما این نامه را به وزارت علوم می برید. ۲- وثیقه ملکی: وزارت علوم نماینده حقوقی خود را که معمولا نماینده حقوقی دانشگاهی است که ملک در استان یا شهری که آن دانشگاه در آن قرار دارد واقع شده است به شما معرفی می کند. نماینده حقوقی دانشگاه شما را به قوه قضاییه و قوه قضاییه شما را به کارشناس مسکن در شهری که ملک در آن واقع شده است معرفی می کند. کارشناس باید پس از بازدید از ملک در یک نامه رسمی به نماینده حقوقی وزارت علوم ارزش ارزش آن را بیان کند. سپس شما، صاحب ملک و نماینده حقوقی وزارت علوم باید در دفتر اسناد رسمی سندی را به امضا برسانید که بر طبق آن سند ملک مورد نظر تا زمان بازگشت شما بلوکه شود؛

بدین معنا که امکان انجام هیچ نوع معامله ای بر روی آن وجود نداشته باشد. همچنین چون این سند در گرو وزارت علوم است، بنابر قانون چنانچه شما در مهلت تعیین شده به کشور بازنگردید وزارت علوم محق است ملک را به فروش برساند و مبلغ ۱۵ میلیون تومان را به حساب دولت واریز کند. پس از انجام این مراحل شما نامه نماینده حقوقی دانشگاه به اضافه نامه تسویه حساب از دانشگاههای محل تحصیل خود را به وزارت علوم بازمی گردانید تا بدین وسیله آنها به شما نامه معرفی به سازمان نظام وظیفه عمومی را بدهند. با تحویل معرفی نامه وزارت علوم و سایر مدارکی که لازم است به سازمان نظام وظیفه عمومی و انجام کارهای اداری در آنجا، سازمان نظام وظیفه به شما نامه ای میدهد که برطبق آن نامه به شما اجازه خروج از کشور داده می شود. نامه را به وزارت علوم بازمی گردانید تا بدین وسیله و در آخرین توقفگاه آنها شما را به اداره گذرنامه معرفی کنند. تا آنجا که به خاطر دارم برای این نوع خروج از کشور شما باید در اداره گذرنامه تهران برای صدور گذرنامه اقدام کنید که صدور آن تقریباً تا یک هفته به طول می انجامد.

بسیار مهم:

چنانکه دقت کردید تعداد مراحل اداری بسیار زیاد و زمان بر است بنابراین در هر مرحله امکان دارد کار شما معطل بماند. برای حداقل اتلاف وقت نکات زیر را به خاطر بسپارید:

- ۱- هر اداره ای که می روید **همه** مدارک خود (از شناسنامه و کارت دانشجویی گرفته تا سندی که گرو می گذارید) را به همراه داشته باشید. واضح است که باید به بهترین شکل ممکن از آنها مراقبت کنید!
- ۲- تمام شماره پرونده ها و شماره تلفن ها و کلا هر شماره ای را که مربوط به شما است یادداشت کنید.
- ۳- از هر مدرک یا نامه ای که به شما می دهند یک کپی برای خود تهیه کنید.
- ۴- صبر و تحمل داشته باشید. کارمندان هر اداره باید روزان پاسخگوی تعداد بسیاری ارباب رجوع باشند. پس تا می توانید حوصله داشته باشید و مودب برخورد کنید!

۵- و مهمترین نکته: وقتی کار شما در اداره n تمام می شود از شما می خواهند که با داشتن فلان مدرک و فلان مدرک به اداره $n+1$ بروید. اما شک نکنید که مدارکی که در اداره n معرفی شده است برای آنکه کار شما در اداره $n+1$ انجام شود کافی نیست!! پس در اولین فرصت ممکن به اداره $n+1$ بروید و خود لیست دقیق مدارکی را که به وسیله آن کار شما انجام می شود پیرسید (در صورت لزوم از افراد مختلف). خصوصاً اگر شما دانشجوی شهرستان باشید این مساله برای شما حیاتی است! (ممکن است شما در یکی دو ساعت مانده به پایان وقت اداری باشید و مطمئن باشید که در این مدت کار شما در اداره $n+1$ راه نمی افتد و بخواهید که روز بعد به آنجا مراجعه کنید. با این وجود بهتر است در همان یکی دو ساعت به اداره $n+1$ بروید و نکاتی که در بالا اشاره شد را پیرسید تا روز بعد معطل نمانید.)

ب) کسانی که اجازه خروج از کشور را دارند.

دو سه ماه جلو هستید! اگر شما مشکل خروج از کشور ندارید نیازی به طی مراحل بالا نیست. مراحل عادی دریافت پاسپورت را طی کنید.

تا این قسمت شما با ادارات دولتی ایران سر و کار داشتید. از مرحله ویزا به بعد شما درگیر کار سفارتخانه کشور مقصد خواهید بود. چنانچه در آینده فرصتی باشد، برای این مورد هم مطالبی خواهم نگاشت.